

ског јавашлука“, чија је жртва хришћанско становништво. Локална власт у босанском вилајету какву је приказао Е. Пелидија била је „привремена“. Централна власт је само привремено имала контролу над свим значајним пословима. Послије смрти Сулејмана Величанственог Порта није имала моћ да апсолутно контролише локалну власт у Царству, па ни у босанском ејалату. Овдје се више ради о оданости локалне власти из религиозних разлога и економских привилегија којима су били угрожени због неуспјеха турске војске у сукобу с Аустријом и успостављања граница како у Карловцима тако и у Пожаревцу.

Пелидијино дјело „Босански вилајет од Карловачког до Пожаревачког мира“ значајно је и за топономастику насеља у Босни и Херцеговини, па и шире. Села, па и градови, настали су око тврђава и утврђења дуж пограничних крајева. Њихови чиновници су дужни да према потреби обезбиједи радну снагу и новчана средства по стајама и утврђењима којима је то било потребно. Такође, била је успостављена боља комуникација

села и посада, као и узајамна зависност, што је условило јачање одбрамбене моћи граничног подручја.

Аутор је користио разноврсну примарну архивску грађу различитог поријекла. Посебну тешкоћу представљала му је фрагментарност те грађе, што условљава теже методолошко изучавање проблема и компоновање синтезе. Узимајући у обзир ове тешкоће, може се рећи да је Енес Пелидија написала значајно научно дјело из времена које је мало расвијетљено. Пажљивије научно проматрање овог дјела даје обиље података и другим научним дисциплинама за проучавање становништва Босне и Херцеговине, па и шире. Научна апаратура и рјечник термина, извори и литература, регистар личних имена и садржај доприносе да књига буде доступнија и кориснија читаоцу. Овим дјелом наша историографија је обогаћена значајном монографијом о периоду који је иначе био маргинално обрађен.

Милан Бајовић

Богумил Храбак, АРБАНАШКИ УПАДИ И ПОБУНЕ НА КОСОВУ И У МАКЕДОНИЈИ ОД КРАЈА 1912. ДО КРАЈА 1915. ГОДИНЕ
 Врање 1988, стр. 235

Студија је написана на основу богатог архивског необјављеног материјала, објављених докумената, штампе, као и других историјских извора Србије, Црне

Горе, Аустро-Угарске, Италије и Француске. У студији је саопштено много до сада непознатих података.

У писању студије примијењен је углавном метод традиционално историјски, прикладан прије свега у истраживању политичке прошлости. Храбак је више водио рачуна о историјској истини, неголи о томе да ли ће се коме свидјети или не изнијети непријатни подаци које није прећуткивао. Обрађен је утицај појединих држава које су подстицале Албанце на побуну против српских власти. На томе је 1913. године радила Бугарска и њена организација ВМРО, а по избијању рата између Аустро-Угарске и Србије 1914. године аустроугарски војни кругови настојали су да створе незадовољство међу албанским живљем на територији Србије и у Албанији како би од њих створили споредни фронт и олакшали нападе својој војсци на српски фронт на Дрини, Сави и Дунаву. Храбак пише да се национално неразвијени и нејединствени Арбанаси, усљед историјских околности, постали оружје у рукама заинтересованих држава. У десет глава књиге, Храбак из дана у дан прати сва збивања на

територији Србије насељене Арбанасима, као и на арбанашко-српској граници у Македонији и Косову. Обрађени су: локалне побуне Арбанаса и њихови упади из Албаније у граничне области Македоније и Косова; велики упади Албанаца у јесен 1913. године на ове територије; присуство и рад Бугарске и њених организација у арбанашком питању; рад Аустро-Угарске да организује арбанашки живаљ против Србије; напори Турске и дјелатност младотурана да организују против Србије арбанашки живаљ; стање на арбанашко-српској граници 1915. године. У студији је дато и доста података о црногорско-арбанашким односима у поменутом раздобљу.

Овом студијом попуњена је празнина у историји српског народа у бурном периоду 1912–1915. године и освјетљени многи проблеми, чија реперкусија има одраза и у данашњој стварности српско-арбанашких односа.

Новица Ракочевић

Милоња Бојовић: УЧИТЕЉСКА ШКОЛА У ЦЕТИЊУ 1922–1945.

У монографском раду Милоња Бојовић обрадио је настанак и развој Учитељске школе на Цетињу, друштвено-политичку активност напредне омладине и СКОЈ-а у школи између два рата, као и учешће већине ових у НОР-у. Ау-

тор се с правом определијелио за избор ове теме: (1) Учитељска школа на Цетињу заслужује посебну пажњу као угледна педагошка установа у којој су васпитаване и стручно оспособљаване генерације учитеља који су по својој